

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Facilis Et Succincta S.S. Canonum Doctrina

Pirhing, Ehrenreich

Dilingæ, 1690

§. II. De illis, qui compromittere in arbitros, & qui arbitri esse possunt, vel non possunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61641)

his seu Legis dispositione, vel ex partium conventionem constituuntur, ut circumstantiam aliquam controversiam suam arbitrium sive iudicium & animi sensum dicant, & pronuntient, quo partes deinde stare debent. Ex qua descriptione patet, alios arbitros esse iuris, qui etiam necessarii dicuntur, eò quòd in certis quibusdam causis ex præscripto juris seu Legis necessarii à Iudice vel ex partibus constitui debeant, ad rei alicujus decisionem; alios esse arbitros voluntarios, qui Compromissarii dicuntur, in quos spontè & nullo jure urgente, ac liberè consentiunt partibus, eorum iudicio controversiam suam submittentibus, ac obedientiam præstaturæ, quos inter plures sunt differentiæ. Potissimæ sunt, quòd illi habeant à jure jurisdictionem ad omnia illis commissæ expedienda, & vix differunt à veris iudicibus; hi verò compromissarii arbitri nullam jurisdictionem habent (cùm nec à partibus ea ipsis conferri possit, nec à jure deferatur) sed simplicem tantùm rei cognitionem, illi compelli possunt ad officium arbitri accipiendum, quia jura sic præscribunt, non autem arbitri voluntarii, qui liberè munus arbitratorum suscipere possunt, vel non possunt, quamvis semel receptum implere postmodum debeant. Sunt autem hi arbitri voluntarii, sive compromissarii in duplici adhuc differentiâ, alii sunt, in quos ita expressè sive tacitè est commissum, ut in causa sibi commissâ, servato juris ordine prout partibus videbitur, pronuntient. Et hi propriè arbitri vocantur, & horum sententia arbitrium sive laudum dicitur. Alii sunt, in quos à partibus compromittitur, neque tamen obligentur, ut in causa cognoscenda servent juris & judi-

ciorum ordinem, aut formam, sed statuunt, quod ipsis æquum videbitur, qui etiam ab Auctoribus arbitratores dicuntur, & eorum sententia, aut arbitramenti reducendum, si laesionem enormem contineat, petente parte ad æqualitatem justitiæ, secundùm boni viri arbitrium, cui partes stare debeant; Sunt quidem etiam alii arbitratores, quos rectius dixeris amicabiles Compositores, qui in componenda controversia aliqua ex voluntate compromittentium ad publicum bonum, tranquillitatem & pacem inter partes attendunt quàm ad rigorosa causa merita, & idè eorum sententia amicabile potius compositio, quàm sententia aut transactio dicitur. In plerisque autem differt arbiter præsertim compromissarius à Iudice, quæ differentiæ ex dictis facile erui possunt, & apud Auctorem Methodi videri possunt.

§. II.

De illis, qui compromittere in Arbitros, & qui Arbitri esse possunt, vel non possunt.

OMnes in arbitros compromittere possunt, qui rerum suarum liberam & plenam etiam ad alienandum administrationem habent. Argu. c. Cum tempore. §. b. 1. Cùm enim per tale compromissum ad alienationem etiã perveniri possit, compromittere potest, & hinc nec pupilli sine Tutoris auctoritate; nec minor sine Curatoris auctoritate, si talem adhuc habeat, nec Prælati Ecclesiæ, circa bona, quæ alienare non potest. &c. & plures alii compromittere non possunt, si per tale compromissum ad alienationem deveniri potest. Possunt autem arbitri esse omnes, præ-

ter illos, qui à jure prohibentur, ita ut non solum illi, qui sunt integræ famæ, sed etiam infames assummi possint in arbitros, quia arbitrium non est res pertinet ad dignitates, ad quas infames non admittuntur; imò de jure Canonico possunt partes etiam compromittere in Iudicem suam competentem ac proprium, ut causam, quæ coram illo ut Iudice agitur, ut arbiter definiat, ordinarium & delegatum ut docet *Glossa in c. 5. h. t. V. Magdeburgensis*, & sumitur ex *c. Ex parte 70. & c. Cum olim 7. h. t.* (quidquid in contractum ex jure Civili urgeant aliqui) cujus tamen sæpissimè circa talè causam jurisdictiono non extinguitur per tale compromissum, ita ut partes, si velint, coram eodem, si res adhuc sit integra, ut Iudice agere possint, si in favorem tantum partium compromissum tale factum fuerit, cum quilibet favori suo cedere possit.

In specie tamen prohibentur esse Arbitri Compromissarii. Primò servi, qui de jure Civili pro mortuis habentur. Secundò pupilli, futiosi, muti, surdi, perpetuò amentes &c. quibus à natura defectus est, quò minus in arbitros assummi possint. Tertiò Mulieres, quibus officia Civilia & publica administratio non convenit, nisi aliunde illis jurisdictiono aliqua competeret, vel ex consuetudine Patriæ talem haberet, ut constat ex *c. Dilecti 4. h. t.* aut amicabilem tantum compositionem faciant, actu aliquo extrajudiciali: & quamvis sint aliqui, qui putant, feminæ talis in arbitrum electæ, quæ de se eligi non poterat, sententiæ sive arbitrio non teneri partes stare, cum arbitrium tale ab inhabili sit latam, probabilius tamen alii putant, standum partibus arbitrio illius, præsertim si sub juramento in eam com-

promiserunt, non quidem vi arbitrii, quod non obligat, sed vi pacti jurati, quod sine dispendio salutis servari potest, aut vi pœnæ conventionalis tali compromisso adjunctæ. Quartò prohibentur in arbitros assummi Laici in causis Spiritualibus, & fori ecclesiastici. *c. Contingit 8. h. t.* ita ut ipso jure invalidum sit tale compromissum, ut docet *Glossa hic in casu, & V. Spiritualibus*. Sive principaliter sive incidenter tantum, etiam cum auctoritate Episcopi assumantur; nisi causa, circa quam in Laicum compromittitur, merè Civilis ac temporalis esset, ut constat ex *c. 4. 8. & 11. h. t.* aut compromissum fieret simul in Clericum & Laicum, quod validè & licitè etiam circa rem spiritualem fieri posse cum Iudicis ecclesiastici superioris consensu ex *c. Pertuas 9. h. t.* patet, quia in tali casu nulla jurisdictiono conceditur, aut competit huic in arbitrum assumpto Laico, sicuti competeret, si nominaretur Iudex delegatus, sed simplici tamen notatione causæ habitâ, super ea fert suum arbitrium, sicuti Consilarii consilium: excludit quidem aliquorum opinio Laicos etiam, quò minus in causis spiritualibus arbitratorez etiam & amicabiles compositores esse possint, alii tamen æquè probabiliter contrarium tenent, cum relata jura probent tantum de arbitro, non autem de amicabili compositore, qui plus non videtur facere, quàm quod boni amici solent, & ipsius compositio nec sententiæ judicialis, nec quasi sententiæ, sive arbitrii vim habeat. Quintò prohibentur in Arbitros assummi Religiosi, cum Monachus non debeat se forensibus & Civilibus negotiis immiscere, toto *Tit. L. 3.*

Decret. Ne Clerici vel Monachi &c. & Sexto prohibentur notoriè excommunicati non tolerati, seu vitandi, cum quibus nullū commercium esse potest, ita ut nec amiables compositores esse possint, quod tamen Religiosis prohibitum non est. Et septimò denique sicuti nemo in re propria sua iudex esse potest, ita nec potest esse in re sua propria arbiter, cum nemo possit sibi ipsi jus sive sententiam dicere.

§. III.

De causis in quibus compromitti potest in arbitros, vel non.

Super qualibet re, in genere loquendo compromitti in Arbitros potest, de qua id nullo jure reperitur prohibitum. In specie autem primò in causis arduis & magno præjudicii, quæ à Majoribus Iudicibus expediri debent, in arbitros compromitti non potest. Uti habetur ex penult. c. *De in integ. restit.* Et hinc primò causæ Matrimoniales, cum quaeritur de validitate, seu invaliditate matrimonii per arbitros transigi non possunt. Prout etiam ex *Concil. Trident. sess. 24. c. 20. de reformat.* habetur. Nec secundò causæ liberales, in quibus de libertate hominis, ingenuitate, vel libertinitate agitur arbitrorum committi possunt iudicio. Nec Tertio Causæ criminales publicæ & privatæ, si criminaliter ad vindictam publicam, aut pecuniarum per multam fisco applicandam agitur, arbitris committi possunt. Et quartò denique ea, quæ nobili officio iudicis expediri debent, & ad merum vel mixtum imperium spectant, per arbitros expediri non possunt, quæ arbitri tales non tantum nullum im-

perium, sed nullam etiam propriè dictam jurisdictionem habeant.

Secundò, compromitti non potest in arbitros de iis, quæ vergunt in præjudicium Ecclesiæ Romanæ, aut Sedi Apostolicæ. c. *Cum tempore s. h. r.* ubi negatur, quòd arbiter aliquid dicere validè possit in præjudicium exemptionis, soli Sedi Apostolicæ subiectæ Ecclesiæ. Si tamen tantum agatur de Parochia aliqua aut Capella, utrum pleno jure incorporata sit Monasterio v. g. aut Ecclesiæ, quam nemo dubitat, exemptam esse, poterit in tali casu in arbitros compromitti, & per hos causa definiti c. *Commotum 18. de præscript.* Hanc tamen prohibitionem meritò extendunt aliqui, quò minus à privatis in arbitros compromitti possit, circa causas sive res, quæ spectant ad Communitatem, ad Regnum v. g. ad Civitatem, &c. ne quid fiat in præjudicium Reipublicæ.

Tertio, compromitti non potest de iis, quæ per sententiam indubitatam, & quæ transivit in rem iudicatam, decisa sunt. c. *Exposita 11. h. r.* Compromissum enim fieri non potest super re, quæ dubio amplius non est, prout est causa per sententiam legitimi iudicis jam decisa, à qua appellatum non fuit, nisi circa rem talem novæ oriantur quaestiones, quæ per sententiam decisæ non fuerunt; patet tamen etiam ex hoc Capitulo, quòd ad observandum compromissum, & arbitrium ex eo latum, obfides à partibus dari possint, quæ postmodum arbitrio rescisso vel revocato legitimè restitui debent, cum sublato principali tollatur etiam accessorium.